

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Over het tuinhek: objectum-seksualiteit

JENS DE VLEMINCK

Moet men zich in bepaalde seksuologische kringen nog verantwoorden wanneer men over de partnerkeuze spreekt in termen van «objectkeuze» (De Vleminck 2006), psychoanalytici kijken hier allang niet meer van op. Een feministisch of marxistisch geïnspireerde analyticus niet te na gesproken (Fromm 1971), zijn de meesten het er welwillend over eens dat de term «object» de liefdespartner niet noodzakelijk hoeft te devalueren tot een consumptiegoed met beperkte houdbaarheid. «Men moet de term niet letterlijk nemen», dacht men tot nog toe. Dit is evenwel buiten het fenomeen «objectum-seksualiteit» (os) gerekend.

De verdwaalde televisiekijker die donderdagavond 19 februari 2009 afstemde op de Vlaamse familiezender Vijftv kon kennismaken met *The woman who married the Eiffel Tower*.¹ Anders dan de sprookjesachtig klinkende titel deed vermoeden, betrof het een — tot de verbeelding sprekende — documentaire met bruid Erika La Tour Eiffel in de titelrol. De vrouw trad in het voetlicht als zegsvrouw van de zogenaamde «objectum-seksuelen», personen die seksuele relaties aangaan met voorwerpen. In het geval van deze voormalige professionele boogschietster betreft het de Parijse *Grande Dame*. Al snel vernam men dat de Eiffeltoren niet haar eerste, laat staan enige geliefde is. Naast een stormachtige relatie met achtereenvolgens een zwaard, een boog en een tuinhek, koestert ze tevens buitengewone affectie voor imposante monumenten als de Berlijnse Muur en de Golden Gate Bridge.

Dacht men terecht te zijn gekomen in de eerste de beste *freak show*, de sensationele eerste afdronk kreeg al snel een bittere nasmaak. Absurditeit wordt snoeiharde realiteit. Deze vrouw is geen unicum. Als vertegenwoordigster van de organisatie Objectum-Sexuality Internationale (osi) wil ze aan de hele wereld tonen dat deze «seksuele geaardheid» niets meer, maar ook niets minder is dan een variant van de vertrouwde hetero- en homoseksualiteit.

De term «objectum-seksueel» gaat terug tot de jaren 1970 en werd geïntroduceerd door Eija Riita Eklöf, de pionier van de os. Sinds deze zichtbaar men-senschuwe vrouw in 1979 in het huwelijk trad met de Berlijnse Muur, gaat ze

door het leven als Frau Berliner-Mauer. De vierenvijftigjarige Zweedse vertelt hoe ze als zevenjarig kind halsoverkop verliefd werd op de Muur tijdens het bekijken van een televisiereportage. De eerste aanblik resulteerde in een obsessionele fotoverzamelwoede en een huwelijksceremonie tijdens één uit een hallucinante reeks citytrips. Met de sloop van de Muur kwam daaraan een bruusk einde. Sindsdien vervult de vrouw haar ‘echtelijke plichten’ via zelf-gemaakte maquettes die ‘hem’ in zijn volle glorie aanschouwelijk maken. Bovendien richt ze haar affectie eveneens op andere objecten, zoals een nabijgelegen tuinhed, dat ze prompt tot symbool van de OS-beweging verhiel. Wat haar overstag doet gaan, zo verklaart ze, zijn parallelle lijnen, rechte-hoekige vormen, figuren die afgrenzen (zoals muren) en verbinden (zoals bruggen).

Op het eerste gezicht vertoont OS gelijkenissen met het fetisjisme, ‘geval-len waarbij het normale seksuele object wordt vervangen door een ander, dat er weliswaar mee in verband staat, maar tegelijk volstrekt ongeschikt is om het normale seksuele doel te dienen’. De fetisj vormt een ‘substituut voor een seksueel object’ dat, naast ‘een in het algemeen voor seksuele doeleinden zeer ongeschikt lichaamsdeel (voet, haar)’, ook een ‘levenloos object [kan zijn] dat *in een aantoonbare, bij voorkeur seksuele betrekking met de seksuele persoon staat (kledingstukken, ondergoed)*’ (Freud 1905, p. 35; mijn cursivering). Bij deze laatste component wringt echter mogelijk het schoentje. Bij OS is het liefdesobject niet meer op een of andere wijze gerelateerd aan een concreet menselijk individu, maar vormt het een doel op zichzelf. Alle geïnterviewde objectum-seksuelen weigeren pertinent om hun seksualiteitsbeleving te zien als een vorm van fetisjisme. Hun geloof in het animisme maakt dat ze aan het levenloze object zelf een ziel, gevoelens en verlangens toeschrijven en dat telepathie de regel is. Men moet inderdaad vaststellen dat alle *interviewees* blij geven van een sterke, gevarieerde gevoelswereld en een ontwikkeld vermogen om op (non-)verbale manier met hun verschillende liefdespartners te communiceren. Eerder dan van seriële monogamie, is er sprake van polygamie. De schijnbaar instrumentele liefde incarneert een absolute overgave aan een geïdealiseerde geliefde die alle verlangens inlost. Objectum-seksuelen wuiven de perceptie van een solitaire seksualiteitsbeleving weg als onbegrepen en spreken nogal omfloerst van een ‘volwaardige seksuele liefdesrelatie’, met nadruk op de wederkerigheid van de ontmoeting. Het is bevreemdend te zien hoe objectum-seksuelen hun geadoreerde objecten benaderen als geslachtelijke, bezielde wezens. Sterke seksuele fantasieën spelen in deze liefdesrelaties een cruciale rol, zoals op haast genante wijze blijkt wanneer we getuige worden van het intieme liefdesspel tussen de uit-zinnige Amy en haar geliefde kermisattractie. Ze aanbidt ‘zijn elegante gondola’. Dit levert het *unheimliche* tafereel op van een vrouw die tot een seksueel hoogtepunt komt tijdens het innig knuffelen, strelen, ruiken en kussen van de Duizend-en-één-nacht, een metalen gigant, genoemd naar de gelijkna-

mige sprookjes. We zien de camera afstand nemen. Het kon hilarisch zijn, maar het had iets diep ontroerends.

De relatie die objectum-seksuelen met hun geliefde object aangaan, vormt een *Ersatz* voor de intermenselijke ontmoeting, waarvoor allen hun afschuw uitdrukken. In de afwijzing wordt de menselijke persoon geminacht, maar in het object wordt deze via een omweg toch begeerd. Os vormt in die zin een compromisformatie, in leven gehouden door het fantasma van een zuiver seksueel verlangen. Getekend door diepe ontgoochelingen, zijn objectum-seksuelen op zoek naar een seksualiteitsbeleving zonder hindernissen, gezuiverd van niet in te lossen verwachtingen en van het fundamentele tekort dat de relatie tot de menselijke ander kenmerkt. De reportage suggereert een verband tussen Os en Asperger, maar zoekt, gezien de voorlopige afwezigheid van enig onderzoek, de oorzaak in een traumatische kindertijd als een spreekwoordelijk doekje voor het bloeden. Naast fetisjisme is het wellicht niet onzinnig eveneens een verwantschap met het *transitional object* open te houden (Winnicott 1951). Het liefdesobject vormt dan een gedeeltelijke compensatie voor het verlies van de symbiotische eenheid met de moeder en voor het verlies van de magische controle over de buitenwereld. Gezien de verwijzing naar autistische persoonlijkheidskenmerken kan men ook de hypothese van een autistisch object opperen (Tustin 1972). Os impliceert mogelijk een vlucht voor de angstaanjagende buitenwereld, waarbij het object een verlengstuk vormt van het eigen lichaam. Net als de fetisj heeft een autistisch object een defensieve functie. Via het object kan men het diepgewortelde wantrouwen in de menselijke persoon controleren. Os is een 'gelukkig symptoom', dat de mogelijkheid biedt om het tekort op afstand te houden. Men kan zich volledig verliezen in de relatie, zonder angst te worden ontgoocheld of afgewezen. De schijnbare paradox tussen afstand en intimiteit hangt samen met de zoektocht naar veiligheid en een hang naar controle. De partner verschaft instant-troost en -soelaas in tijden van eenzaamheid.

Sommige seksuologen verstaan Os vanuit het exponentieel toenemende scala aan 'neoseksualiteiten' als symptomen van een postmoderne samenleving (Sigusch 2006). Het is wellicht niet toevallig dat Os in tijden van cyberseksualiteit en *webcommunities* uit de kast (of moet men zeggen: over het tuinhok) komt. Is het *world wide web* immers niet het medium bij uitstek dat de ander van op een veilige afstand toch aanwezig stelt? Een ander curiosum betreft het feit dat de Os-gemeenschap, op enkele uitzonderingen na, uitsluitend uit vrouwen bestaat. Vormt Os het ultieme uitvloeisel van een feministisch discours en impliceert ze de gedroomde castratie van een fallocentrische seksualiteitsbeleving? Eén ding staat als een paal boven water: de creativiteit van de libido blijft verbazen. *Enjoy your symptom!*

Literatuur

- DE VLEMINCK, J. (2006). Verliefd op het verleden — Over partnerkeuze, noodlot en erfelijkheid. *Tijdschrift voor seksuologie*, 30, 3-9.
- FREUD, S. (1905). Drie verhandelingen over de theorie van de seksualiteit. *Werken 4* (p. 9-118). Amsterdam: Boom.
- FROMM, E. (1971). *Liefhebben, een kunst, een kunde* — Over de ontplooiing tot creatief mens-zijn. Utrecht: Erven Bijleveld.
- SIGUSCH, V. (2006). Neoseksualiteiten — Over culturele transformaties van seksualiteit en gender de laatste decennia. *Etcetera: Tijdschrift voor Podiumkunsten*, 24 (nr. 103), 12-19.
- TUSTIN, F. (1972). *Autism and childhood psychosis*. Londen: Hogarth.
- WINNICOTT, D.W. (1951). Transitional objects and transitional phenomena. In D.W. Winnicott, *Collected papers — Through paediatrics to psychoanalysis* (p. 229-242). Londen: Tavistock, 1958. Website OSI: www.objectum-sexuality.org.

Noot

- 1 Deze documentaire werd voor het eerst uitgezonden door het Britse Channel Five op 4 juni 2008. Naar aanleiding van deze première verschenen de eerste 'bijdragen' over OS in enkele Britse kranten en tijdschriften.